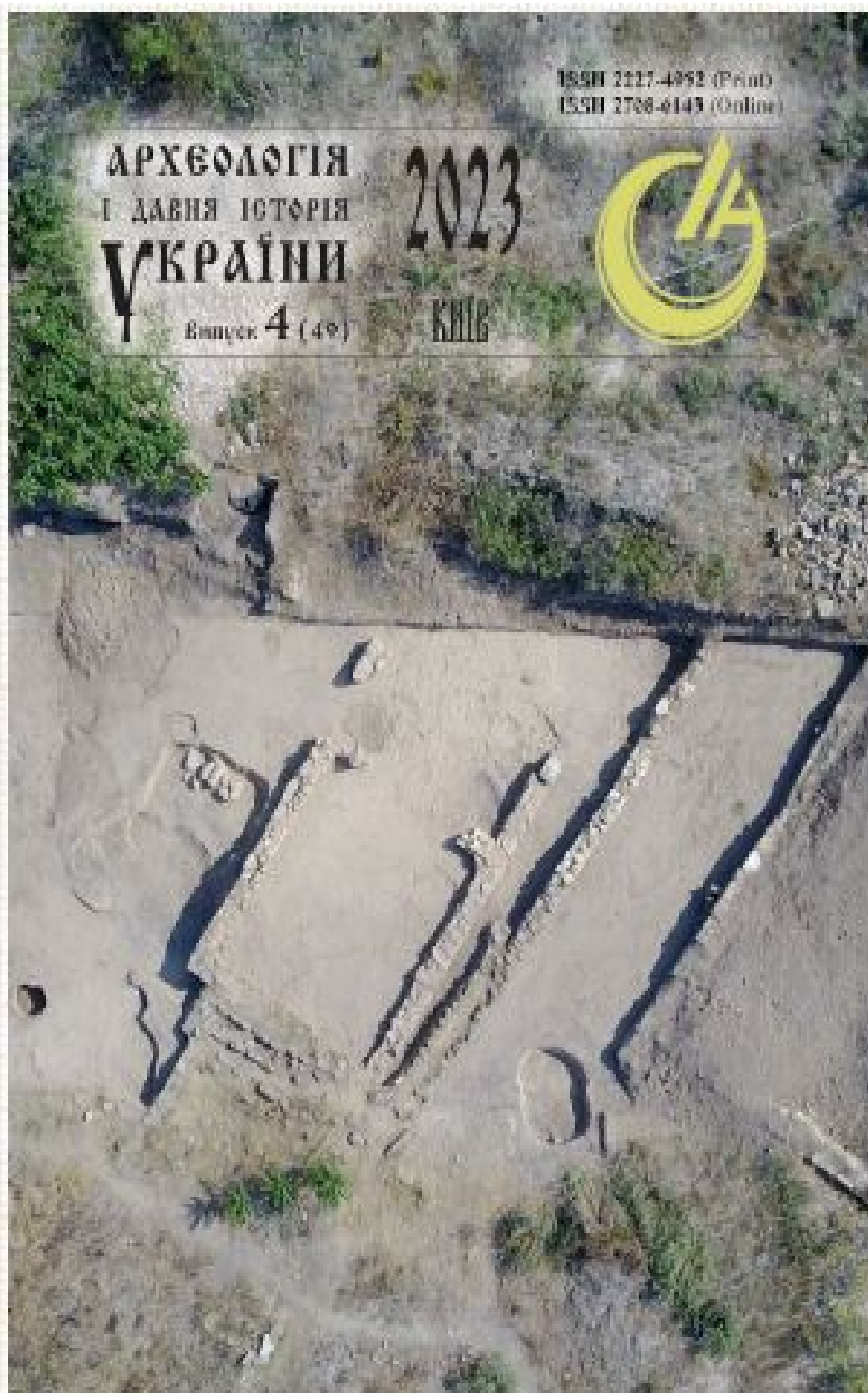

ISSN 2227-4952 (Print)
ISSN 2788-6143 (Online)

АРХЕОЛОГІЯ
І ДАВНЯ ІСТОРІЯ
УКРАЇНИ
Випуск 4 (49)

2023
Київ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ

АРХЕОЛОГІЯ
І ДАВНЯ ІСТОРІЯ
УКРАЇНИ
Випуск 4 (49)

2023
КИЇВ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ — ЗАСНОВАНИЙ У 2011 Р.

ВИДАЄТЬСЯ ЧОТИРИ РАЗИ НА РІК

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор

СИМОНЕНКО О. В., доктор історичних наук, Інститут археології НАН України

Відповідальний секретар

ГОРБАНЕНКО С. А., кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

Відповідальний за випуск

БУЗЬКО О. В., Інститут археології НАН України

ПАВЛЕНКО С. В., Інститут археології НАН України

ЧЛЕНИ РЕДКОЛЕГІЇ

БИРКЕ В., доктор археології, Інститут археології та історії мистецтва Академії наук Румунії

БУЙСЬКИХ А. В., член-кореспондент НАН України, Інститут археології НАН України

ГОЛДЕН П., професор, Університет Ратгерс, США

КУЛАКОВСЬКА Л. В., кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

МОТУЗАЙТЕ-МАТУЗСВІЧЮТЕ Г., доктор філософії, Інститут історії Литви

НАЙМАРК А., професор, Університет Хофстра, США

ОЛЬБРИХТ М., професор, Жешувський університет, Польща

ПОЛТОВИЧ-БОБАК М., професор, Жешувський університет, Польща

ПОТЄХІНА І. Д., кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

РАССАМАКІН Ю. Я., кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

САПОЖНИКОВ І. В., доктор історичних наук, Інститут археології НАН України

СКОРИЙ С. А., доктор історичних наук, Інститут археології НАН України

ХАЗАНОВ А. М., професор, Університет Медісон — Вісконсін, США

ХАНСЕН С., доктор хабілітат, Німецький археологічний інститут, ФРН

ХОХОРОВСКИ Я., професор, Ягеллонський університет, Польща

ЧАБАЙ В. П., член-кореспондент НАН України, Інститут археології НАН України

ШЕНКАР М., професор, Єврейський університет в Єрусалимі, Ізраїль

У ВИПУСКУ:

СТАТТІ

ПЕРСОНАЛІЇ

МУЗЕЙНІ КОЛЕКЦІЇ

ПОРТРЕТ ЕПОХИ

НЕЗВИЧАЙНІ ЗНАХІДКИ

ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО

ХРОНІКА

СТАТТІ

- Козиуба, В. К.* Літописна Сітомля в Києві (до проблеми локалізації) 5
- Чміль, Л. В.* Олександр Петрович Оглоблин і Поліські експедиції 1932 і 1936 років 31
- Тарасенко, І. Г.* До історії археологічного вивчення долини р. Молочна у 1950-ті рр. 44

ПЕРСОНАЛІЇ

- Петегирич, В. М.* Лев Чачковський і його рукописна праця про Теребовлю 67
- Корпусова, В. М.* Феномен В. П. Петрова: творчість і доля 71
- Плешивенко, А. Г.* Мій Бодяньський. Спогади та застигли кадри 94
- Бузько, О. В., Саєнко, В. М.* Повоєнні листи Ірини Фабриціус до Марії Вязьмітіної (1950—1960-і рр.) 103

МУЗЕЙНІ КОЛЕКЦІЇ

- Діденко, С. В., Куценяк, О. Я., Полідович, Ю. Б.* Бронзові бляхи у вигляді голови лева зі скіфських комплексів лісостепового дніпровського Правобережжя 118
- Полідович, Ю. Б., Величко, Є. О.* Кургани скіфського часу поблизу с. Великі Будки в Посуллі: архівні дані та музейні колекції 129
- Володарець-Урбанович, Я. В.* Візантійська пряжка із с. Писки в Середньому Посуллі 145

ПОРТРЕТ ЕПОХИ

- Скряда, В. В., Скряда, І. М.* Учасники XII Археологічного з'їзду в Харкові: колективний портрет 155
- Бузько, О. В., Рохде, М.* Спільнота в ображеннях: архівні джерела до життєпису Хведора Вовка 168

PAPERS

- Kozyuba, V. K.* Annalistic Sitomlya in Kyiv (the issue of localization) 30
- Chmil, L. V.* Oleksandr Ohloblyn and the Polissian Expeditions of 1932 and 1936 43
- Tarasenko, I. H.* To the History of the Archaeological Study of Molochna River's Valley in the 1950s 66

LIFE HISTORY

- Petehyrych, V. M.* Lev Chachkovsky and his Manuscript on Terebovlya 70
- Korpusova, V. M.* The Phenomenon of V. P. Petrov: Creativity and Fate 93
- Pleshivenko, A. G.* My Bodyansky. Memories and Stopped Shots 102
- Buzko, O. V., Sayenko, V. M.* Postwar letters from Iryna Fabrytsius to Mariia Viazmitina (1950—1960s) 117

MUSEUM COLLECTIONS

- Didenko, S. V., Kutsenyak, O. Ya., Polidovych, Yu. B.* The Lion Head Shaped Bronze Plates from Scythian Assemblages of the Forest-Steppe of Dnipro Right Bank 128
- Polidovych, Yu. B., Velychko, E. O.* Barrows of Scythian Age near Velyki Budky Village in Sula River Basin: Archival Data and Museum Collections 144
- Volodarets-Urbanovych, Ya. V.* The Byzantine Buckle from Pisky Village in the Middle Sula Valley 154

EPOCH PORTRAIT

- Skryda, V. V., Skryda, I. M.* Participants of the 12th Archaeological Congress in Kharkiv: a Collective Portrait 167
- Buzko, O. V., Rohde, M.* Community in images: archival sources on the biography of Khvedir Vovk 184

НЕЗВИЧАЙНІ ЗНАХІДКИ

Вступ

Бондаренко, Д. В., Смирнов, О. І., Смирнов, Л. І., Кузовков, В. В. Колективне поховання досліджене на Березані в контексті середньовічної історії острова

Назарова, Т. О., Рудич, Т. О. Краніологічний матеріал з колективного поховання доби середньовіччя з острова Березань

Козак, О. Д. Antemortem, perimortem, postmortem. Незвичайне захоронення на Березані

185 Introduction

Bondarenko, D. V., Smyrnov, O. I., Smyrnov, L. I., Kuzovkov, V. V. Collective Burial researched on Berezan' in the Context of the Medieval History of the Island

Nazarova, T. O., Rudych, T. O. Cranial Material from a Medieval Collective Burial on Berezan Island

Kozak, O. D. Antemortem, perimortem, postmortem. Odd burial on the Island of Berezan

ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО

Аксенов, В. С. Верхньосалтівський археологічний комплекс: історія дослідження, спроби музефікації, сучасний стан

Томашевський, А. П. Новітні підходи та методи ки в науковому археологічному пам'яткознавстві Овруцького проекту

240 *Aksenov, V. S.* Verkhny Saltiv Archaeological Complex: History of the Research, Attempts of Museumification, Current Situation

252 *Tomashevski, A. P.* The Newest Approaches and Methods in the Scientific Archaeological Study of Sites of Ovruch Project

SITE STUDIES

ХРОНІКА

Відейко, М. Ю. Конференція Археологічна спадщина між Карпатами та Кавказом
Пам'яті Колеги

278 *Videiko, M. Yu.* Archaeological heritage between Carpathians and Caucasus

281 In memoria of Colleague

CHRONICLE

М. Ю. Відейко

КОНФЕРЕНЦІЯ «АРХЕОЛОГІЧНА СПАДЩИНА МІЖ КАРПАТАМИ ТА КАВКАЗОМ»

Міжнародна наукова конференція, організована Євразійським Відділом (Eurasien-Abteilung) Німецького археологічного інституту (Deutsches Archäologisches Institute, далі — DAI) у співпраці з Ясським Інститутом археології (Institutul de Arheologie Iași) Румунської академії, відбулася 21—23 листопада 2023 р. у м. Яси, Румунія. Однією з головних її цілей є *створити платформу для представлення поточного стану археологічних досліджень у регіоні, якому загрожує війна. Незважаючи на виклики, цей форум пропонує можливість продемонструвати поточну роботу, стійкість і значення археологічних зусиль перед обличчям лиха. Основу цієї конференції також є мета зміцнити зв'язки між українськими дослідниками та їх колегами з Республіки Молдова та Румунії»* (з програми конференції). На відкритті виступили представники DAI, Румунської Академії Наук та посольства Німеччини у Румунії. У їх промовах неодноразово наголошувалось на небезпеці, яку несе російська агресія та висловлювалась підтримка боротьби, яку веде Україна.

Організатори цього наукового форуму виходили з тієї обставини, що Північно-Понтійський регіон з доісторичних часів був вирішальним перехрестям культурних контактів між Центральною й Південно-Східною Європою та просторими степовими ландшафтами Євразії. Розташований між багатими на ресурси гірськими хребтами Карпат і Кавказу, перехрещений великими річками, що були водними шляхами разом із Чорним морем, у давнину цей регіон був плавильним котлом для культур і традицій і коридором для потоку людей, речей та ідей, створюючи міст між Сходом і Заходом.

Таким чином, у наш час особливої ваги набуває культурний і науковий обмін у цьому про-

Відкриття конференції. Виступ Свенда Хансена, голови Євразійського департаменту DAI

сторі. Слід враховувати, що і досі тінь залізної завіси зберігає вплив на археологію в регіоні, коли у вивченні культурних явищ давніх часів вчені часом зупиняються на сучасних державних кордонах. На додачу до цього, російська загартівницька війна ставить значні виклики для археології та загрожує науковцям і культурній спадщині українського народу.

Із самого початку війни Німецький археологічний інститут у різні способи надає підтримку українським археологам. Це включає наукові стипендії, підтримку моніторингових експедицій в деокупованих регіонах, забезпечення

© М. Ю. ВІДЕЙКО, 2023

Сесія постерів на конференції

Відвідання українськими археологами археологічного музею Яеського університету під час конференції

безперервності досліджень та збереження археологічної спадщини документацією, засобами оцифрування тощо. Незважаючи на виклики

часу, науковий форум у Яссах став можливістю продемонструвати стійкість і значення археологічних зусиль перед обличчям лиха.

Екскурсія учасників конференції до заповідника у селі Кукутень.

Всього до програми конференції було включено близько 50 доповідей, частину яких представлено постерами. Враховуючи співавторів багатьох доповідей, загальне число учасників становило понад 80. Доповіді були структуровані у чотирьох сесіях, які відбувалися послідовно: «Потік людей, плавлення культур: Велике переселення народів та культурні трансформації навколо Карпат»; «На околиці імперій: взаємодія між степовими кочовиками, грецькими колоністами та римськими правителями»; «Кுவання металу, кування мереж: металургія міді та бронзи між Карпатами і Кавказом»; «Освоєння північно-понтійського степу: перехрестя ранніх землеробів і скотарів».

Доповіді в межах сесій були розміщені у хронологічному порядку. Подібна організація виступів надала унікальну можливість усім учасникам ознайомитися із доробком колег по різноманітним напрямкам досліджень. З України було представлено 24 доповіді (майже половина від загального числа), в тому числі 10 постерів. Їх підготували археологи, які працюють в університетах, музеях та Інституті археології НАН України, географічно представлені регіони від Харкова на Сході до Одеси і Борщева на Заході. Хронологічний діапазон доповідей на конференції — від мезоліту до середньовіччя. Через війну частина учасників виступала в онлайн-режимі, або їх доповіді були виголошені організаторами конференції.

Майже в усіх доповідях, представлених археологами з України, піднімалася тема війни та її впливу на пам'ятки, колекції, дослід-

ження і дослідників. Зокрема, у доповіді к. і. н. Олени Дзєладзе йшлося про долю античних ювелірних прикрас з Херсонського обласного краєзнавчого музею, пограбованого росіянами 2022 року.

Під час конференції румунські колеги організували відвідини археологічного музею Яського університету, у якому зібрано вражаючу колекцію знахідок із розкопок культури Кукутень.

В останній день конференції було організовано екскурсію до археологічних пам'яток, зокрема, заповідника біля села Кукутень та городища раннього залізного віку Котнар-Каталіна.

У селі Кукутень була можливість оглянути музефіковану гробницю у фракійському кургані, а також реконструкцію селища культури Кукутень, створену в межах дослідницького проекту з експериментальної археології ще 2004 року. Там же оглянули базу археологічної експедиції Яського університету, яка відновила дослідження епонімної пам'ятки культури Кукутень, а також проводить експериментальні роботи з відтворення технологій виготовлення кукутенської кераміки.

Одержано 1.12.2023

ВИДЕЙКО Михайло Юрійович, доктор історичних наук, професор, Київський Столичний університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна.

VIDEIKO Mykhailo, doctor of historical sciences, professor, Kyiv Metropolitan Borys Grinchenko University, Kyiv, Ukraine.

ORCID: 0000-0003-4873-5092.

e-mail: my.videiko@kubg.edu.ua.